

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 44.

Torsdagen den 30 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 91, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

§ 3.

Till afgörande förelåg särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *fjerde* huvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Punkterna 1—13.

Godkändes.

Punkten 14.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till resestipendier åt officerare och intendenturtjenstemän bevilja ett anslag af 15,000 kronor, samt att detta anslag måtte få såsom reservationsanslag uppföras å ordinarie stat närmast framför det i riksstaten till resestipendier åt militärläkare upptagna anslag.

*Resestipendier
åt officerare
och intendent-
urtjenstemän.*

Utskottet hemställde,

att Riksdagen må till resestipendier åt officerare och intendenturtjenstemän bevilja ett anslag af 15,000 kronor, samt

att detta anslag uppföres å ordinarie stat såsom reservationsanslag närmast framför det i riksstaten till resestipendier åt militärläkare upptagna anslag.

Vid punkten hade fogats reservation af herr *Persson* i Stallerhult.

*Resestipendier
åt officerare
och intenden-
turtjenstemän.*
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst anförde

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman: Detta anslag skulle enligt Kongl. Maj:ts, nu af särskilda utskottet tillstyrkta proposition ökas med 6,000 kronor eller från 9,000 till 15,000 kronor. Orsaken till denna höjning torde icke vara, att det förutvarande anslagsbeloppet visat sig vara otillräckligt, ty enligt rikshufvudboken förefans å detta anslag vid 1899 års utgång ett öfverskott af 3,541 kronor, utan såsom skäl härtill anföres att dessa 6,000 kronor skulle användas till anställande af ytterligare en militärattaché. Det är dock att märka, att redan före den nu gjorda framställningen om detta anslags förhöjning detsamma användts till aflönande af en militärattaché och att det oakadt ett öfverskott uppstått.

Riksdagens revisorer hafva tre år efter hvarandra framhållit, att anslaget blifvit användt på ett sätt, som statsrevisorerna icke ansågo förenligt med anslagets natur, och man har nu sökt komma ifrån denna anmärkning, icke genom att bibehålla anslaget vid dess nuvarande belopp utan genom att höja detsamma. Jag kan dock icke finna, att tillräckliga skäl blifvit anförda för en sådan åtgärd.

Då statsrevisorerna år 1898 gjorde anmärkning mot användningen af detta anslag samt frågan härom vid 1899 år riksdag förekom till behandling här i Andra Kammaren, uppträdde dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet och förklarade, att detta anslag blifvit på sådant sätt användt derför att det för militärattachéerna afsedda anslaget ej varit tillräckligt för sitt ändamål. Finge man nu icke fortfarande, sade han, använda detta anslag såsom förut och på det sätt som blifvit klandradt, vore det naturligt att man finge gå en annan väg, antingen öka anslaget på tredje hufvudtiteln till militärattachéer eller också indraga detta anslag och öfverföra detsamma till tredje hufvudtiteln.

Nu har ingendera af dessa vägar blifvit vald, utan man har föredragit att höja anslaget, hvilket jag för min del icke kan gilla.

Jag skall anhålla att få uppläsa några rader af dåvarande statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet yttrande i denna fråga, hvaraf torde framgå att, för den händelse man skulle använda hittillsvarande 9,000 kronor till militärattachéer, dessa 9,000 kronor icke voro behöfliga för att aflöna militärer, som utsändes såsom stipendiater i utländska arméers tjenst.

Sedan han redogjort för anslagets användning, säger han:

»Långt före det år, som det nu är fråga om, nemligen redan 1890, 1891 och sedan alla år igenom, hafva våra diplomater och beskickningar fäst de militära myndigheternas uppmärksamhet derpå, att det icke går an att så mycket, som man gjort, skicka ut officerare. De främmande magterna blifva nemligen alldeles uttröttade af personer, som begära ofta enahanda upplysningar, eller upplysningar om saker, som ligga nära till hands, och dessa utländska magter undra, hvad svenska staten består sig med för militärer, då den skickar den ena militären efter den andra för att skaffa upplysningar, som redan blifvit lemnade. Uttalanden hafva således blifvit gjorda från beskickningarna, att man borde undvika att sända så många officerare.»

Detta är ju ett bevis derpå att, för den händelse man vill göra en förfrågan i militärt hänseende hos en utländsk magt, detta måste ske genom militärattachéer. Det är icke värddt att sända andra officerare, då ju detta klandras. När man nu söker att få ett anslag till ytterligare en militärattaché, så erfordras icke något anslag för att sända militärer till utländsk tjänst, ty militärattachéerna göra samma tjänst som dessa resestipendiater skulle göra.

*Resestipendier
åt officerare
och intendent-
tjänstemän.
(Forts.)*

Vidare säger statsrådet:

»Denna sak kan ej ordnas på annat sätt, än att man på tredje hufvudtiteln begär större anslag, än der för närvarande finnes, till aflönande af flera militärattachéer, ty nu finnas blott två militärattachéer, och att man likaledes med afseende på resestipendierna gör någon modifikation, möjligen i rigtning af deras förminskande.»

Således ansåg dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet att, för den händelse man ville anställa ytterligare en militärattaché, behöfdes icke detta anslag till militärstipendiater, ty då uträttar denne militärattaché samma sak som dessa stipendiater. Det kan enligt min tanke väl icke finnas några klarare och bättre motiv för att bibehålla detta anslag vid dess nuvarande belopp än som då af chefen för landtförsvarsdepartementet uttalades i Andra Kammaren. När man nu begär 6,000 kronor till, hvartill skola dessa 9,000 kronor användas? Jo, säger man, till officerare, som resa i utländsk tjänst, men då inga andra än militärattachéer skola resa, så behöfves väl icke något särskildt anslag till dessa officerare.

Jag kan icke se annat än, att Andra Kammaren bör bibehålla detta anslag vid dess nuvarande belopp. Ty derigenom är allan rättfärdighet uppfylld. Om en del af dessa 9,000 kronor, nemligen 6,000 kronor, få användas, såsom här är antydt, till aflönning åt en militärattaché, så finnes i alla full 3,000 kronor öfver till intendenturtjänstemän. Jag yrkar därför, att den af utskottet föreslagna summan 15,000 kronor ändras till 9,000 kronor, samma belopp, som hittills utgått.

Herr von Friesen: Herr talman! Det är visserligen sant, som den föregående ärade utskottsledamoten nämnde, att det finnes en reservation på detta anslag från ett föregående år. Men detta anslag hör till sådana, på hvilka nästan alltid reservationer måste finnas. Ty om ett stipendium ett år utdelas med sitt fulla belopp, så är det icke sagdt, att det blir i sin helhet förbrukadt. Stipendiaterna få nemligen icke qvittera ut hela beloppet, förrän de afslutat den uppgift, för hvilken de erhållit stipendiet; och då kommer det lätt att till ett följande år stå kvar hos statskontoret en del af hvad som tilldelats dem. Herrarne veta mycket väl, att detta är fallet med atskilliga reservationsanslag. De disponeras nog i sin helhet för året; men därför att de icke kunna förbrukas i sin helhet under året, kommer det att stå kvar en del af dem till följande år.

Hvad sedermera sjelfva saken beträffar, så är det sant, som den föregående ärade talaren nämnde, att af detta anslag medel förut användts till militärattachéer; och det är också sant, att vederbörande ansett, att det bästa sättet att få kännedom om militära förhållanden i utlandet är i visst hänseende anställandet af militärattachéer. De

Resestipendier komma in i mycket mera än hvad en vanlig officer med *resestipendium* kan göra.

ät officerare
och intenden-
turtjenstemän.

(Forts.)

Emellertid är det två skilda ändamål, som med de två olika anordningarna åsyftas. En officer, som får ett *resestipendium*, kan studera vissa speciella grenar af militärväsendet. Detta är af mycket stor nytta och kan äfven medföra stor besparing. På åtskilliga militäriska områden måste ju ganska omfattande och dyrbara försök göras. För ett litet land som vårt blir detta kostsamt. Kunnna vi deremot få draga nytta af de erfarenheter och rön, som genom experiment i utlandet göras, besparas för oss rätt betydliga kostnader.

Det är med hänsyn till detta, som utskottet ansett, att, oaktadt nu för militärrattachéer 6,000 kronor särskildt skulle beviljas, likväl anslaget för sitt ursprungliga ändamål bör bibehållas vid sitt gamla belopp och således utgå med sammanlagdt 15,000 kronor. Och det är på grund af dessa skäl, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Det kan väl vara möjligt, att det kan finnas besparingar på papperet, fastän de icke finnas i verkligheten. Men med detta anslag förhåller det sig icke så. Ty under de år, jag suttit i statsrevisionen, utqvitterades stipendierna månataligen, och således skulle icke mera än en tolfedel kunna blifva kvar.

År 1899 inbalanserades 141 kronor och utbalanserades 3,541 kronor. Detta är ett bevis för, att det icke förhåller sig så, att anslaget förbrukats, fastän det icke lyftats. Så har det icke förhållit sig under de tre sista åren.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet Crusebjörn: Herr grefve och talman, mina herrar! Hvad angår den besparing på anslaget, som årligen uppstår vid slutet af hvarje år, så beror den utom på de skäl, som redan blifvit anförda, äfven derpå, att man vid detta anslag alltid måste se till att hafva en behållning för att när som helst kunna användas till att bekosta resan för officerare, som måste sändas ut helt oförväntadt i något militäriskt ändamål. Det händer mycket ofta t. ex., att man får meddelande om att på skilda ställen i Europa försök skola försiggå af stort intresse; och då är det i hög grad värdefullt att kunna skicka dit en eller två för ändamålet lämpliga personer. Och då måste man hafva därför disponibla medel. Man förvaltar alltså detta anslag på det sätt, att man alltid skall hafva något belopp tillgängligt äfven i slutet af året, och derigenom uppstår en besparing. Jag tror, att ett sådant tillvägagående måste betecknas såsom klokt.

Emot hvad den ärade representanten från Vestergötland anförde såsom stöd för sin mening, att det icke numera skulle vara så lämpligt att skicka ut officerare i någon vidsträcktare grad, så skall jag be att få säga, att jag tror, att han i det fallet har orätt, emedan förhållandena vexla i afseende på lättheten att få officerare anställda här eller der. Om man besvärar ett land för mycket, så göres naturligtvis invändningar. Men numera arbetas i hela Europa med otrolig ifver på den militära utvecklingen, och därför har man anledning att söka upp flere andra länder än Tyskland, dit man hittills mest skickat officerarne. Vi äro nog lyckliga att mötas med välvilja nästan öfverallt,

så att det står oss öppet att, om vi så önska, få ut en officer nästan till hvilket land som helst. Sålunda skall jag anhålla, att kammaren ville besluta i öfverenstämmelse med utskottets hemställan.

Öfverläggningen i detta ämne var härmed slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till det af herr Persson i Stallerhult under öfverläggningen gjorda yrkande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet n:o 1 hemställt i punkt 14 af förevarande utlåtande n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Persson i Stallerhult under öfverläggningen gjorda yrkande.

Voteringen utföll med 85 ja mot 48 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Punkterna 15—39.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Angående nya byggnader för armén.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att för *uppförande af nya byggnader för armén* anvisa på extra stat för år 1902 ett belopp af 4,000,000 kronor.

I sammanhang med denna framställning hade utskottet till behandling förehått en af herr *G. Lindgren* i Islingby m. fl. inom Andra Kammaren väckt motion, hvori föreslagits, att Kongl. Maj:ts i förevarande punkt gjorda framställning om anslag till vissa nybyggnader för Vestmanlands regemente icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen må till *byggnadsändringar samt till- och nybyggnader å infanteriregementenas mötesplatser* på extra stat för år 1902 anvisa 1,972,800 kronor samt

b) att vid bifall härtill herr *G. Lindgrens* m. fl. motion må anses besvarad.

Angående nya
byggnader för
armén.
(Forts.)

Vid punkten voro fogade reservationer

af herrar *Chr. Lundeberg, C. O. Moberg, W. Walldén, R. Almström, F. A. Anderson*, friherre *C. G. A. Klingspor, C. A. Sjöcrona*, friherre *N. A. H. Palmstierna, J. Berlin*, greve *C. O. Taube* och *H. O. Lindgren*, som anförde:

»Genom bifall till utskottets förslag skulle för år 1902 medel komma att beviljas endast för verkställandet af ändringar samt af till- och nybyggnader å infanteriregementenas mötesplatser, för hvilka ändamål beräknats 1,972,800 kronor, under det att för öfriga byggnader för arméns behof, hvilka äro afsedda att uppföras under nämnda år, icke några medel skulle af Riksdagen beviljas. Då ett sådant beslut helt visst komme att försvåra och fördröja öfvergången till den af Riksdagen beslutade nya härordningen, och då följdriktigheten synes fordra, att Riksdagen sätter Kongl. Maj:t i stånd att snarast möjligt påbörja den för den nya härordningens genomförande uppgjorda plan, hafva vi yrkat, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del måtte oförändrad bifallas. Då emellertid inom utskottet framstälts yrkande, att det af Kongl. Maj:t äskade beloppet skulle bifallas med undantag dock af 230,200 kronor, motsvarande den för uppförande af vissa byggnader vid Vestmanlands regemente beräknade kostnad, få vi, enär ett dylikt förslag lättare torde kunna leda till samstämmande beslut inom Riksdagens båda kamrar, yrka:

att Kongl. Maj:ts förevarande proposition måtte på det sätt bifallas att *för uppförande af nya byggnader för armén* anvisas på extra stat för år 1902 3,769,800 kronor»;

samt af herr *K. G. Bildt*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Som herrarne torde erinra sig, inkom Kongl. Maj:t till föregående års Riksdag med proposition angående förflyttning af mötesplatsen för Vestmanlands regemente från Salbohed till Vesterås, och i sammanhang dermed föreslogs, att vissa delar af mötesplatsen Salbohed måtte få försäljas. Denna framställning blef då emellertid af Riksdagen afslagen, dels därför att eganderätten till Salbohed var omtvistad, dels därför att man icke var öfvertygad om, att den plats, dit regementets möten skulle förflyttas, var lämpligare än den gamla mötesplatsen.

Såsom herrarne finna af det förevarande betänkandet, har Kongl. Maj:t äfven i år begärt att få förflytta mötesplatsen för Vestmanlands regemente från Salbohed.

När detta ärende förekom till behandling inom särskilda utskottet, yrkade åtskilliga andrakammarledamöter bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men med den ändring af detsamma, att det för uppförande af byggnaderna för Vestmanlands regemente föreslagna beloppet, 230,200 kronor, skulle afstyrkas. Från förstakammarledamöternas sida yrkades

deremot enhälligt, att Kongl. Maj:ts framställning skulle i sin helhet bifallas. Af ledamöter från Andra Kammaren gjordes äfven yrkande på rent afslag, med undantag likväl för det anslag, som var föreslaget för åstadkommande af ändring i barackerna. Men vid den slutliga voteringen inom utskottet, kom icke det förstnämnda yrkandet under omröstning, utan endast det yrkande, som gick ut på rent afslag med undantag för anslaget till barackerna. Vid justeringen af betänkandet ha nu Första Kammarens ledamöter såsom sin reservation upptagit det ursprungligen af en del af utskottsledamöterna från Andra Kammaren gjorda yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts förslag med undantag endast af det för kasernebyggande vid Vestmanlands regemente afsedda anslaget, och då jag inom utskottet biträdt detta förslag, skall jag be att få yrka bifall till den af herr Lundeberg m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Angående nya byggnader för armén.
(Forts.)

Det kan nog sägas, att i fråga om en så stor anslagssumma som den här ifrågasatta, borde utredningen vara fullständigare än den nu förebrogta, men om man närmare tänker på, hvad det är för byggnader, som det här är fråga om, skall man finna, att denna sak ändå icke är så svår att afgöra; den nya härordningen är ju nu ett fullbordadt faktum, och vi måste därför taga konsekvenserna af densamma och söka göra det så drägligt som möjligt för så väl de värnpliktige som de officerare, som skola tjenstgöra å mötesplatserna.

Om vi se efter, hvilka byggnader det är, som skola uppföras, så finna vi, att det är kokinrättningsbyggnader — som ju skola uppföras å alla mötesplatserna — och vidare kanslihus, exercishus, äfvensom arresthus, med flera byggnader, alltså mindre hus, som äro alldeles nödvändiga äfven med en kortare öfningstid. Jag har därför icke kunnat finna annat, än att det vore bäst, om vi nu taga Kongl. Maj:ts förslag i afseende å dessa byggnader. Dock hoppas jag, att när frågan om byggnadsanslag till de stora kasernebyggnaderna här kommer före — d. v. s. något af de närmaste åren — Riksdagen då blir i tillfälle att se en bättre utredning angående denna fråga, än den som vi nu fått se, hvilken utredning bör omfatta såväl ritningar som kostnadsförslag. Jag tror icke, att Riksdagen då vill så att säga på rak arm bevilja så stora millionanslag som det nu ifrågasatta.

Då här, såsom jag redan förut sagt, endast är fråga om mindre byggnader, som äro alldeles oundgängliga äfven för öfningar sommartid, kan jag för min del icke anse annat, än att vi nu böra bifalla det förslag, som framstälts i den reservation, hvilken är afgifven af herr Lundeberg m. fl., till hvilket förslag jag därför ber att få yrka bifall.

Herr Hjelmérus: Då denna fråga förekom till behandling inom utskottet, var jag icke närvarande och kunde följaktligen icke der uttala min mening angående densamma, men vid den förberedande behandlingen på afdelningen var jag deremot närvarande, och jag talade då för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Utskottet har nu sagt, att den förebrogta utredningen icke skulle vara tillfredsställande, men det är mig omöjligt att dela denna utskottets uppfattning; jag har granskat de ritningar, som afse de ifrågavarande byggnadsföretagen, och jemväl

Angående nya kostnadsförslagen för desamma, och jag kan för min del icke finna byggnader för annat, än att dessa äro utförda med ganska tillfredsställande noggrannhet. I frågans förevarande läge skall jag emellertid icke yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, utan åtnöjer mig med att instämma i hvad herr Hans Andersson i Nöbbelöf yrkat, nemligen bifall till den af herrar Christian Lundeberg, C. O. Moberg m. fl. afgifna reservationen.

(Forts.)

Herr Pantzarhielm: Jag läste häromdagen i en stockholms-tidning under den insinuanta rubriken »Kasernfrågan. Försök till en 'ufva' i sista minuten», en ganska närgången och oförsynt kritik öfver den nu föredragna punkten i det föreliggande utskottsbetänkandet. Artikelförfattaren hade synbarligen antingen sjelf åhört förhandlingarne inom utskottet i denna fråga eller också hade han af någon fått tillfälle att sätta sig in i, hvad der blifvit förhandladt. Den ifrågasvarande uppsatsen bar tydliga spår af sitt ursprung. Den var tillagad efter det kända generalstabs-receptet, var uppblåst från en enkel anslagsfråga till en stor politisk fråga. Man framhöll i stora och öfverdrifna ordalag alla de vådor och faror som skulle uppstå, i fall man icke ginge in på hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Det är nog sant, att man ju ofta och från många håll — i synnerhet från det läger, der man icke vet att skilja mellan fosterlandskärleken och den storordiga chauvinismen, der man icke vet att skilja mellan hvad tyskarne kalla »Gamaschengeist» och en god militäranda — det händer — säger jag — att man från dessa håll får höra sådana saker och icke förvånar sig deröfver. Men att en tidning, som med traditionens rätt kallar sig frisinnad och liberal, öppnar sina spalter för en uppsats sådan som denna, det är ganska förvånansvärdt. Hvad är det nemligen som här åsyftas? Det synes ganska tydligt. Det är militarismen, som en knapp vecka sedan härorordningsförslaget blifvit antaget, här reser på sitt huvud. Det är en fordran, att Riksdagen skall blindt gå in på alla de begärda militära anslagen, de må vara hvilka som helst, de må vara huru litet utredda som helst, och de må hvila på huru lösa grunder som helst. Jag har velat säga några varnande ord; må vi se upp i Riksdagen, att vi icke släppa Olle genom grinden, ty har han väl en gång kommit in, blir han icke lätt att jaga ut igen, och det kan hafva allvarliga följder, som icke äro lätta att beräkna.

Hvad sjelfva frågan angår, så, ehuru jag varit med om utskottets beslut, vill jag icke göra något yrkande, ty jag anser, att det i sjelfva verket nu, då Riksdagens ledamöter äro reducerade till halft antalet, icke skulle hafva någon praktisk betydelse. Jag vet också, att utskottets förslag kommer att försvaras af en annan ledamot af kammaren, som deltagit i utskottets arbeten. Jag hemställer emellertid till herrarne, huruvida man kan anse, att det är för mycket begärddt, att Riksdagen, när den går att gifva på hand i fråga om anslag, hvilkas slutsumma uppgår till bortåt 60 millioner kronor, också fordrar att få se en plan huru dessa arbeten skola bedrivas, en plan öfver kostnaderna, en plan öfver byggnaderna. Jag vill visst icke, att Riksdagen skall beröfva Kongl. Maj:t rätt att förlägga de blifvande etablissemanten hvar Kongl. Maj:t finner det vara bäst, men jag anser, att Riksdagen skall hafva

ett ord med i fråga om bestämmandet af dessa byggnaders kostnad och utseende.

Jag tillåter mig vördsamt hemställa till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, huruvida han icke skulle vilja taga i öfvervägande, om det icke vore för statens finanser och i kostnadsbänseende fördelaktigt samt huruvida det icke vore fördelaktigt med afseende å kasernfrågans närvarande läge i folkopinionen, att herr statsrådet uppdroge åt en byggnadsstyrelse eller en byggnadskomité — jag vet icke hvad den skulle kallas — att öfvervaka och leda dessa kaserners byggande, äfvensom bestämma de platser, der de lämpligast böra förläggas. För min del har jag tänkt mig, att en sådan byggnadsstyrelse kunde sammansättas af fortifikationsgeneralen eller annan högre fortifikationsofficer såsom ordförande, en annan officer såsom ledamot — hvilken skulle vara en infanteriofficer, då frågan gälde etablissement afsedda för infanteriet, en kavalleriofficer i fråga om byggnader för kavalleriet, en artilleriofficer i fråga om byggnader för artilleriregementena, o. s. v. — samt en i byggnadskonsten förfaren man (kanske icke en arkitekt — arkitekterna bygga så storartadt och dyrbart och vilja i alla byggnader resa sig ett minnesmärke för efterverlden — utan en skicklig byggmästare) och två andra ledamöter, som skulle vara i det praktiska lifvet förfarne män, som haft med byggnadsverksamhet att göra, vare sig för statens eller enskildas räkning. Jag tror, att man derigenom skulle åt statsverket inbespara stora summor, och jag tror, att folket skulle gå med större tillförsigt till mötes de ofantliga utgifter, som vållas af dessa stora kasernbyggnader.

Angående nya byggnader för armén.
(Forts.)

Herr Höjer: Herr talman! Då min högt ärade vän, herr Pantzarhielm, icke fann sig föranlåten att göra något yrkande i frågan, hvilket verkligen förvånade mig något, ber jag att i stället få göra detta yrkande, nemligen om bifall till utskottets hemställan och med åberopande af de enligt min mening bindande skäl, som utskottet har anfört, jemte åberopande icke minst af det anförande herr Pantzarhielm just nu hållit.

Jag gör, mina herrar, så mycket hellre detta yrkande, som jag för min del icke kan finna, att utskottets förslag på något sätt innebär ett illojalt försök att neutralisera Riksdagens nyss fattade beslut i härordningsfrågan — ett beslut, som äfven jag anser att vi allesammans äro skyldiga att fullkomligt lojalt respektera.

Nu är det visst och sant, att hade detta mitt yrkande i denna fråga blifvit gjordt för en månad sedan, skulle detta yrkande haft en lysande framgång i kammaren. Nu deremot är utgången ganska tvifvelaktig, men jag gör ändock yrkandet och får dessutom tillkännagifva, att om i det slutliga afgörandet herr talmannen behagar höra »ja» på bifall till reservationen, så kommer jag att begära votering.

Friherre von Knorring: Herr talman, mina herrar! Då utskottets beslut i denna fråga väckt ganska stor uppmärksamhet — större måhända än det förtjenat — och då jag, i likhet med en föregående talare, observerat att detta beslut gifvit anledning till vrängda framställningar i en tidning, framställningar, hvilkas ursprung man tyvärr

Angående nya kan söka i närheten af utskottet sjelft, ber jag att med några ord få byggnader för angifva det betraktelsesätt, som har ledt mig och sannolikt äfven de armén. flesta af denna kammars ledamöter i utskottet vid beslutet i denna fråga.
(Forts.)

Man har påstått, att det vore meningen att söka hindra genomförandet af det beslut, som Riksdagen fattade för några dagar sedan rörande ny härordning, i det att vi skulle vilja förhindra förverkligandet af den förutsättning, på hvilken detta beslut hvilade; man har, med andra ord, påstått, att vi ville förhindra byggandet af kaserner. Det har emellertid icke varit meningen, mina herrar. Det *kan* icke hafva varit meningen hos dem af Andra Kammars ledamöter i utskottet, hvilka i likhet med mig bidragit till det beslut, som Riksdagen fattat, och jag vägar med en till visshet gränsande sannolikhet säga, att sådana motiv hafva icke heller föfunnits hos öfriga ledamöter af utskottet från Andra Kammaren. Jag har, liksom de öfriga, tänkt mig att en bättre utredning skulle kunna göras i afseende å dessa kasernbyggnader och särskildt dem, om hvilka förslag framlagts nu i år. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten på den synnerligen korta tid, som stått utskottet till buds för att sätta sig in i denna fråga. Jag vet mycket väl, att man kommer att säga: utskottet har haft hela riksdagstiden, fyra månader, till sin disposition för att bereda frågan. Herrarne kunna dock lätt förstå, att när behandlingen af kasernfrågan icke kunde hafva någon reel betydelse förr än Riksdagen fattat sitt beslut i afseende å härordningen, kunde icke heller utskottet gerna sysselsätta sig med densamma. Behandlingstiden för den kan icke räknas ens i dagar, utan blott i några få timmar.

Jag, liksom många andra, har fäst uppmärksamheten vid att i det kongl. förslaget angående uppförande af en mängd byggnader, tillhörande blifvande kasernetablissemang, finnes ingenting nämnt om hvar kasernerna skola förläggas. Jag är ej okunnig om, att jag kan få det svaret, att Riksdagen har ej med kasernernas förläggningssorter att göra; deröfver beslutar och bestämmer Kongl. Maj:t sjelf. Det vare långt ifrån mig att vilja yrka på att Riksdagen skulle på något sätt ingripa i Kongl. Maj:ts magt och myndighet, men vi få väl ändå dock medgifva, att det finnes och måste finnas ett mycket stort intresse hos Riksdagen rörande förläggningssorterna för kasernerna. Det är väl bekant, att det finnes den åsigten hos en stor del af kammars ledamöter, att dessa kaserner åtminstone delvis böra förläggas till mötesplatserna. För min del vill jag icke för närvarande uttala någon mening härom; jag har endast velat framhålla, att det finnes mycket intresse med afseende å kasernernas förläggningssorter, så att Riksdagen borde få veta något om hvad Kongl. Maj:t tänker i saken, innan beslut fattas.

Jag erinrar mig att under de dagar, då härordningen behandlades i Andra Kammaren, var det en talare på vermlandsbänken, som framhöll det, enligt hans åsigt, kloka förfaringssättet att förlägga ett större antal trupper, än som beräknadt är, i vår gränsprovin norrut. Han åsyftade då, såvidt jag uppfattade honom rätt, att det skulle byggas flera kaserner i denna gränsprovin, och att trupper skulle tagas söderifrån och förläggas der uppe, så att vi i detta hänseende komme att

likna flera af de stora staterna, hvilka förlägga ett större antal trupper vid sina gränsar.

Ja, är det verkligen så, att Riksdagen icke har med denna sak att göra och att Kongl. Maj:t sjelf har att helt och hållet bestämma angående kasernerna, så vet jag ingenting som hindrar Kongl. Maj:t att låta bygga kaserner i Vesterbotten och Norrbotten, dit värnpligtige, som ha sina inskrifningsområden i mellersta eller södra Sverige, skickas för att fullgöra sin värnpligt. Jag vet icke, att det är något, som hindrar Kongl. Maj:t att förfara sålunda, om Kongl. Maj:t ensam har att bestämma öfver förläggningsorterna. Ehuru väl man antagligen ej behöfver frukta, att Kongl. Maj:t vidtager sådan åtgärd, Riksdagen oåtspord, har jag dock velat nämna ett exempel på hvad Kongl. Maj:t möjligen skulle kunna bestämma på egen hand i afseende å kaserners förläggande, oakadt sådant naturligtvis måste intressera i mycket hög grad folket och Riksdagen såsom representerande detsamma.

Det sätt, som Kongl. Maj:t nu begagnar i afseende å begärandet af anslag för påbörjandet af kasernetablisement, är, så vidt jag förstår, ett alldeles nytt sätt. När Kongl. Maj:t förut begärt anslag, vare sig till kasernetablisement eller andra byggnadskomplex, har det ju varit vanligt att framlägga för Riksdagen *hela* planen för etablisementet eller byggnadskomplexen jemte fullständigt kostnadsförslag med anhållan, att Riksdagen beviljar hela erforderliga summan, att utgå med en del under det följande året. Så har man icke gjort nu. Här är icke någon fullständig plan framlagd för Riksdagen i afseende å de kasernetablisement, som skola påbegrännas, jemte begäran om hela anslagssummans beviljande, utan Kongl. Maj:t begär endast anslag till några byggnader vid hvarje etablisement; om några år kommer det naturligtvis ytterligare att begäras anslag till några byggnader vid samma etablisement, o. s. v.

Det är klart, att vid sådant tillvägagående får Riksdagen mycket svårt att sammanbålla det hela och hvad som åtgår till hvarje etablisement. När Kongl. Maj:t 1894 framlade förslag angående kaserner, var det i kongl. propositionen beräknadt hvad hela etablisementet för sig skulle kosta, huru mycket behöfde anslås till detsamma af statsmedel samt huru mycket man kunde få in genom försäljning af kronans öfverflödiga mark till den stad, der etablisementet skulle ligga m. m. Olika städer, som voro lämpliga såsom förläggningsort, angäfvos äfven. Allt detta är nu öfvergifvet. Detta förhållande måste utan tvifvel ådraga sig uppmärksamhet.

Jag vill äfven med afseende å de nu föreslagna byggnaderna nämna, att arméförvaltningen i sitt yttrande framhåller, att åtskilliga anmärkningar kunna göras mot en del byggnader för regementen inom fästningsorterna. Då å sådana orter byggnader, enligt den föreliggande kongl. propositionen, skola uppföras för fyra regementen, är det naturligtvis af vigt, att anmärkningarna pröfvas. Vidare yttrar arméförvaltningen: »Platsundersökningar, utförda till sådan omfattning, att full klarhet i förhållandena kunna vinnas, skulle, då det gälde en så vidt omfattande byggnadsfråga, blifva icke allenast mycket tidsödande utan äfven så kostsamma, att de knappast kunde komma till verkställighet förr än i samband med byggnadernas uppförande. Sådana

Angående nya byggnader för armén.
(Forts.)

Angående nya undersökningar hade nu så mycket mindre kunnat ske, som förlägg-
byggnader för ningsorterna tydligen ännu icke kunnat definitivt bestämmas. Men
armén. under dessa förhållanden vore den faran icke alldeles utesluten, att
(Forts.) det vid planläggningen eller utförandet kunde uppstå arbeten eller
utgifter, som icke på förhand kunnat förutses». Här af ser det ut,
som om Kongl. Maj:t icke hade en säker föreställning om, hvar de
kasernbyggnader, som ej äro ämnade åt fästningstrupper, skola upp-
föras. Man kan därför, synes det mig, med skäl säga, att den i frågan
förebrogta utredningen icke är fullständig, åtminstone ej så fullständig,
som förhållandet brukar vara med utredningar, som lemnas Riksdagen,
när förslag af dylik omfattning framläggas.

Man talade för en stund sedan om anslag till vissa nybyggnader
för Vestmanlands regemente. Jag vill icke vidare upptaga den saken,
men jag ber dock att få nämna, att det från början aldrig varit Första
Kammarens utskottsledamöters mening att reservera sig mot detta
anslag. Detta visar i hvilken riktning de ville gå, nemligen att utan
vidare bevilja allt hvad Kongl. Maj:t i förevarande afseende begärt.
Man får väl icke anse, att, därför att utskottsledamöterna från Andra
Kammaren känt sig skyldiga, att vid pröfningen af så stora anslag,
som erfordras till kasernbyggnader, och hvilka anslag sannolikt icke
komma att stanna vid 48,000,000 kronor, utan nog komma att gå till
vida högre belopp, man får väl icke anse, säger jag, att, därför att
vi vid pröfningen af dessa anslag känt oss skyldiga att gå varsamt
till väga, vi äro försvarsljumba, eller att vi vilja upprifva det beslut,
som en gång fattats angående härordningen. Det kan icke annat än
väcka stor bitterhet, när man hör sådana tankar återgifvas såväl i
tidningspressen som inom högre samhällskretsar.

Jag skall i likhet med en föregående talare icke yrka bifall till
utskottets förslag, enär ett bifall dertill komme, då Första Kammar-
en naturligtvis tager reservationen, att föranleda en gemensam omröstning
i frågan. Detta åter skulle ha till följd, såväl att en mängd leda-
möter, som redan begifvit sig från Riksdagen, måste återvända hit,
som äfven att Riksdagens afslutande komme att fördröjas flera dagar.
Jag anhåller därför, herr talman, att, då de tankar, som jag vågat
uttala i afseende å kasernfrågans behandling, väl kunna göra sig
gällande äfven nästa riksdag, i stället få yrka bifall till reservationen.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Cruse-
björn: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag får uttrycka min
tillfredsställelse deröfver, att de talare, som här uppträdt till förmån
för utskottets förslag, dervid bestämdt framhållit, att det icke på något
sätt varit deras mening att i fråga om kasernbyggnaderna frångå de
grundsatser, hvarpå den nya härordningen hvilar. Att en misstanke i
den riktningen förefunnits är ju möjligt, eftersom den tagit sig uttryck
i pressen. Men jag vill dock säga, att detta utskottsbetänkande på
mig gjort ett ledsamt intryck, icke så mycket därför, att jag föreställt
mig, att det skulle kunna leda derhän, att Riksdagen komme att frångå
en af grunderna för den nya härordningen, utan fastmera därför, att
jag befarat, om denna stora och viktiga byggnadsfråga redan nu för-

anledde till kif och strid, detta kunde alstra farhåga med hänsyn till förslagets genomförande.

Det är ju ganska lätt, att vid sådana tillfällen som det förevarande föra på tungan, att en framlagd utredning icke är fullständig, utan äfven borde ha omfattat det och det. Jag ber att få säga, att arbetena i och för åstadkommandet af härordningsförslaget och dermed i samband stående utredningar varit otroligt omfattande och tiden för deras utförande mycket ringa.

Då man nu sagt, att, speciellt hvad byggnadsfrågan angår, utredningen vore ofullständig, vill jag meddela, att arbetena för denna utredning haft en synnerligen stor omfattning. Det är jmförelsevis lätt att komma med en utredning, sådan som den siste talaren önskade, när det endast är fråga om uppförandet af ett eller annat etablissement. Men då det, såsom här är fallet, gäller att åstadkomma en tillförlitlig utredning för att få ett öfverslag öfver den mängd byggnader här är fråga om, så att man med något så när säkerhet kan bedöma, hvad utgifterna därför komma att belöpa sig till, kan en sådan utredning naturligtvis icke vara fullt så detaljerad. Den stora förberedande undersökningen härför har tagit i anspråk mycket arbete och mycken kraft. Personligen har jag i denna sak nedlagt mycken möda, emedan jag förstätt, att den utredning man skulle hinna komma med skulle få en ganska afgörande betydelse för frågans bedömande. Det har därför varit af vigt att få den stora slutsumman något så när säkert beräknad, framförallt så att man kan ha grundad förhoppning om, att den icke skall behöfva öfverskridas i vidare mån, än hvad som i handlingarna finnes angifvet. Jag har här en handling som heter: »Sammandrag af kostnaderna för beredande af nya ökade lokaler för arméns förläggning och utbildning enligt förslaget till ny härordning af 1900.

a) Beräknade kostnader för tillämpning af bestämmelserna afseende första öfvergångsperioden (6 år);

b) Beräknade kostnader för tillämpning af bestämmelserna afseende andra öfvergångsperioden (6 år).»

Denna handling jemte bilagor har varit öfverlemnad till utskottet och har legat der hela riksdagen. I densamma finnes för hvarje regemente upptaget nästan hvarje byggnad, som är afsedd att uppföras, hvarjemte der finnes angifvet, huruvida det är nödvändigt, att byggnaden tillkommer under öfvergångstiden eller först i och för tillämpningen af hufvudförslaget. Jag frågar, om icke detta är en plan och om herrarne icke tro, att det är ett omfattande arbete? Härtill komma normalritningar för hvarje byggnad, hvilka ritningar också tillhandahållits utskottet. Dessutom har till utskottets förfogande stått den officer, som ledt detta arbete och som är fullt inne i alla dess detaljer. Felet kan derfor icke vara mitt, om utskottet fått för kvapp tid att sätta sig in i denna fråga. Man måste vara något rättvis vid denna saks behandling.

Hvad angår den saken, att man borde fått en mera detaljerad plan, så att det angifvits, hvad som skall utföras hvarje år under hela byggnadstiden, vill jag gerna medgifva, att det för anslagens beviljande varit bra, om en dylik kunnat lemnas. Men man har verkligen icke

Angående nya byggnader för armén.
(Forts.)

Angående nya byggnader för armén. (Forts.) hunnit att gå så omständligt till väga, utan man har måst inskränka sig till att för nästa år begära 4,000,000 kronor och dervid påvisa, hvilka byggnader som vore mest brådskande i och för tillämpningen af förslaget öfvergångsbestämmelser. Till dessa byggnader finnas ju ritningar. Dock är det naturligt, såsom den siste talaren också framhöll, att först när förläggningssorterna blifvit definitivt bestämda, kunna en del undersökningar på de olika platserna ega rum, hvilka, för bedömandet af en del kostnader, särskildt grundläggningskostnaderna, lemna ett säkrare resultat än det angifna. Ty i den stora beräkningen har man tagit ett medelpris för sådana kostnader.

Utaf den siste talarens anförande framgick med all tydlighet, att han ville, att, innan Kongl. Maj:t derom fattade beslut, Kongl. Maj:t skulle för Riksdagen framlägga förslag om, huru Kongl. Maj:t tänkt sig i fråga om de olika truppförbandens förläggningssorter. Jag har i mitt anförande till statsrådsprotokollet tillåtit mig framhålla, att jag icke funnit detta tillvägagående önskvärdt och lämpligt, emedan jag tror, att om Kongl. Maj:t skulle framkomma med ett sådant förslag, detta inom Riksdagen skulle gifva anledning till många invändningar. Lokalintressena komme då i högsta grad att spela in och här komme säkerligen att blifva skarpa strider derom. Ty förhållandet är, att de flesta samhällen gerna vilja ha något truppförband förlagdt på sin ort. Redan nu har jag fått mottaga åtskilliga deputationer från olika orter med framställningar i detta syfte. Ett annat för mig ännu mycket mera talande skäl mot ett sådant tillvägagångssätt, hvilket skäl också finnes i statsrådsprotokollet omnämndt, är, att, då man uttalat den grundsatsen, att städerna skola tillsläppa mark för etablissemang, behöfliga öfningsområden och områden för skjutbanor etc., det är alldeles omöjligt att tänka sig en lycklig förhandling med orterna, om Kongl. Maj:t och Riksdagen på förhand beslutat hvar truppförbanden skola ligga. Ty då resonerar man å de olika orterna som så: vi behöfva icke vara så generösa i afseende på dessa saker, ty Kongl. Maj:t och Riksdagen ha redan beslutat, att här skall det eller det truppförbandet ligga. Nej, vill man sköta denna sak klokt och förståndigt och utan större utgifter än som är nödvändigt, måste man öfverlemna densamma åt Kongl. Maj:t, som får bestämma på hvilka orter det kan komma i fråga att förlägga trupper, och Kongl. Maj:t får sedan meddela vederbörande, att det eller det området är behöfligt samt framställa förfrågningar, huruvida vederbörande vilja upplåta detsamma. Detta är — derom kan jag försäkra herrarne — det enda sättet, hvarpå man kan gå till väga, om man vill komma till något praktiskt resultat. Jag vill för visso icke förnya det tillvägagående, som egde rum efter 1892 års urtima riksdags beslut eller att låta de olika orterna liksom auktionera med hvarandra om platsen för truppernas förläggande och öfverbjuda hvarandra icke blott i fråga om upplåtelse af mark, utan äfven i fråga om penningbidrag. Jag tror icke, att detta exempel manar till efterföljd, utan att man först bör göra klart för sig från militärisk synpunkt, hvilka olika orter kunna ifrågakomma såsom förläggningssorter för de olika trupperna och sedan förhandla med dessa orter.

Vidare ber jag att i anledning af herr Pantzarhielms förslag om

tillsättandet af ett särskildt byggnadsråd få säga, att då en dylik framställning förut icke förelegat, jag nu icke kan vara färdig att bestämdt yttra mig om densamma. Tanken förtjenar nog i alla händelser att tagas under noggrant öfvervägande, och jag får villigt erkänna, att jag icke varit främmande för den tanken, att dessa byggnadsfrågor kunde under deras vidare behandling underkastas en förberedande pröfning, innan de komma till Riksdagen, men huruvida detta bör ske på det sätt herr Pantzarhielm föreslagit, derom är jag, såsom sagdt, icke i tillfälle att nu yttra mig.

Slutligen vill jag med anledning af den siste talarens anförnde anmärka, att dessa fyra millioner kronor skulle användas till byggnadsföretag, som det är angeläget att ju förr dess hellre sätta i gång. De skulle användas i första rummet till kaserner för åtskilliga truppförband, hvilka för närvarande äro inhysta litet här och hvar, såsom fallet är med lifregementets husarer, i lokaler, som knappast vidare äro användbara och dessutom delvis förhyrda. Det har framstälts förslag derom, att staten skulle bekosta reparation af dessa förhyrda lägenheter, något som emellertid icke syntes lämpligt, utan man har i stället ansett, att man genast borde gripa sig an med uppförande af ordentligt kasernetablissemang för detta regemente. Vidare skulle anslaget användas för sådana truppförband, som skulle ligga på fästningarna, sålunda de nybildade regementen, som äro afsedda för Vaxholm och Karlskrona, och för att dessa skola komma dit så fort som möjligt, fordras, att dessa etablissemang uppföras ju förr desto hellre. Af handlingarna torde herrarne väl finna, hvilken stor vikt man fäst dervid, att dessa truppförband komma så snart som möjligt till fästningarna för att blifva s. k. säkerhetsbesättningar, af hvilka de nu äro i saknad. Det är därför för det nya härordningsförslagets genomförande af den väsentligaste betydelse, att dessa anläggningar ju förr dess hellre komma till stånd. Vidare är en post afsedd för de båda trängbataljonerna, Svea och Göta, hvilka skola förflyttas från sina nuvarande förläggningsorter för att bereda rum för andra trupper på Karlsborgs fästning och i Stockholm. Äfven att dessa byggnader komma till stånd är således brådskande i och för härordningens utveckling i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det öfvergångsförslag, som blifvit utarbetadt och finnes bilagdt handlingarna. Anledningen, hvarför nu emellertid denna begäran om anslag å 4 millioner kronor framkommit, innan mera detaljerade planer hunnit uppgöras, har varit den, att man funnit särskildt viktigt, att vi redan nu måtte komma i gång med dessa kasernbyggnader. Jag vill nemligen fästa uppmärksamheten derpå, att tiden för öfvergången blifvit så knappt tillmätt, att det möter de största svårigheter att under densamma hinna med alla de byggnadsarbeten, som krävas i och för tillämpningen af förslaget. Vill man derfor icke riskera att icke kunna på alla håll tillämpa värnpligtslagens bestämmelser under det sjunde året, måste ock byggnadsfrågan utvecklas hastigt, och det är därför ingen tid att försumma. Det är på grund af dessa omständigheter jag anhåller, att kammaren behagade ställa till Kongl. Maj:ts förfogande förutom hvad som behöfves för barackernas iordningställande äfven de belopp, som

Angående nya byggnader för armén.
(Vorts.)

Angående nya byggnader för armén. begärts till påbörjande af dessa för den nya härordningens tillämpande så viktiga kasernbyggnader.

(Forts.)

Herr A. Hed in i Stockholm: Det var ett mycket lugnesamt ord vi nyss hörde från herr krigsministern, då han försäkrade oss, att han icke gillade det förfarande, som egt rum efter 1892 års urtima riksdag, och således försäkrade oss, att detta i så många hänseenden förderfliga schackrande, som då egde rum, icke af honom skall fullföljas — något som vi visserligen också hade all anledning att från hans sida hoppas. Emellertid kunna vi finna, att då redan deputationer börjat infinna sig för att inleda underhandlingar, han nog kommer att få mängden hård dust att utkämpa. Vi hafva emellertid anledning att tro, att i de sedvanliga tidningsnotiserna om uppvaktningar hos herr krigsministern det numera kommer att heta, att deputationen blef af herr krigsministern med den mest utsökta välvilja mottagen, men erhöll inga löften.

Jag begärde ordet närmast för att uttala den meningen, att det väl icke skulle kunna följa någon olägenhet af det uppskof, som utskottets majoritet har föreslagit.

Huru emellertid dermed nu må förhålla sig, vill jag dock begagna tillfället att uttala den önskan att — ehuruval herr krigsministern betonat, att tiden ingalunda vore mer än tillräcklig — den civila sakkunskapen måtte få göra sig gällande vid byggandet af kasernerna. Vi hafva exempel icke blott på den militära byggnadskonstens dyrhet utan äfven på dess fel i andra hänseenden uti våra barackbyggnader. Sistförlidne sommar — jag tror det var då — framkom en rent utaf blodig kritik öfver anordnandet af en stor del af dessa barackbyggnader. Och då den kritiken kom från sakkunnig hand, nemligen från en fördelningsläkare, åberopar jag dessa uttalanden hellre än de många andra, måhända mindre sakkunniga personers, som säga allt ondt som sägas kan om åtminstone en stor del af våra baracker. Vi hafva för öfrigt exempel på det militära byggnadssättet helt nära till hands: i en af de nya kasernerna här i Stockholm har man förlagt sjukhuslokalerna — tre trappor upp! Detta skulle väl icke hafva kunnat ske, om t. ex. en läkare rådfrågats. Men den militära byggnadskonsten besväras, bland annat, af den egenheten, att dess målsmän gerna anse sig vara nära nog ofelbara och alltså icke behöfva rådfråga verkliga faackmän. — Det vore sannerligen särdeles önskligt, att herr krigsministern kunde finna tillfälle att låta redan uppgjorda planer till kasernbyggnader, undergå granskning af hvad jag nyss kallat den civila sakkunskapen.

Jag skall be att få tillägga några ord beträffande det påstående, som hörts icke från ett enda utan från flere håll, det påståndet, att deras mening, som ansett ett uppskof icke allenast oskadligt utan till och med gagneligt, skulle hafva dolt en sträfvan att sätta på spel det beslut, som redan blifvit af Riksdagen i hufvudsaken fattadt. Påståndet är, enligt min tanke, så orimligt, att det knappast kan förklaras på annat sätt än såsom uttryck af en alltför tanklös ifver till förmån för en god sak — försvarsfrågans lösning. Det gifves väl ingen bland oss, som icke har mängen erfarenhet utaf, huruledes, när

Riksdagen fattat ett beslut, som af ett eller annat skäl icke konvenerat. Angående nya byggnader för armén.
 den eller den personen, den eller den gruppen af personer, detta be-
 sluts motiv rundt om utöfver landet uttydts illa. Jag skulle önska, att
 de, som äro färdiga att så döma, hade genomlevvat våra intryck under
 dessa sista 4 à 5 månader. Aldrig har hos mig — och jag tänker att
 förhållandet är detsamma med många — det intrycket varit så lifligt
 som nu, att alla, huru olika meningar uti den nu i hufvudsak afgjorda
 frågan de hyst, dock uti ett — uti önskan att gagna landet — varit
 fullkomligt ense. För den skull kan icke den ene hafva någotent
 att förebrå den andre, kan icke den ene förhäfva sig öfver den andre,
 såsom skulle han hafva handlat klokare än denne. Aldrig under 30
 år har, såsom jag sagt, det intrycket hos mig varit lifligare än nu,
 att hvar och en ledamot af den svenska representationen, som deltagit
 i afgörandet af den stora fråga, hvaruti vi nyligen fattat det hufvud-
 sakliga beslutet, i sitt handlings sätt uteslutande bestämt af intresse
 för saken sjelf och utaf vilja att göra det bästa till landets väl.

(Forts.)

Häruti instämde herr *Pehrson* i Törneryd.

Herr Lindgren i Islingby: Herr talman, mina herrar! Hvarken om utskottets utlåtande eller om reservanternas förslag rörande den af mig med flere väckta motion, i anledning af Kongl. Maj:ts framställning om anslag för anordnande af ny mötesplats för Vestmanlands regemente, skall jag nu närmare uttala mig. Men det är ett sakförhållande, som jag i detta sammanhang önskade få till protokollet antecknadt, nemligen det, att, vare sig Riksdagen bifaller utskottets hemställan i förevarande punkt eller reservanternas förslag, en sådan utredning, som af statsutskottet vid 1900 års riksdag ansågs önskvärd, nog torde blifva lika behöflig.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet anförde nyss, att det skulle vara förenadt med fördel att förlägga mötesplatserna till närheten af städerna af det skäl, att städerna erbjöde staten mark att kostnadsfritt för ändamålet disponera. Men om nu så skulle förhålla sig, att staten redan egde en mötesplats, hvilken fullt motsvarade sitt ändamål — såsom fallet är med Salbohed — anser jag för min del, att det bör vara förenadt med uppenbar fördel att just denna af staten förut egda mötesplats arrangeras så, att den blir lämplig att framgent användas för sitt ändamål. Och jag vidhåller derjemte fortfarande mitt påstående, att Salbohed med sitt fördelaktiga och friska läge vid en grusås och till stor del omgifvet af barrskog såväl i sanitärt som i öfriga afscenden mycket väl lämpar sig som mötesplats äfven framdeles. Med den lokalkänedom, jag eger, betvivlar jag ock, att någon fördelaktigare mötesplats kan åstadkommas inom länet. Allra minst kan den föreslagna mötesplatsen invid Vesterås med dess laglända omgifningar, som åtminstone vissa tider af året, då högt vattenstånd i Mälaren förekommer, utgöra nästan ett träsk, ur sanitär synpunkt jemföras med Salbohed.

Vidare har min och mina medmotionärers öfvertygelse, att Salbohed med en jmförelsevis mindre kostnad kunde kompletteras så, att platsen mycket väl kunde motsvara sitt ändamål för repetitionsöfning.

Angående *nygarn*erna, vunnit stöd af hvad chefen för generalstaben i statsverksbyggnader förpropositionen, punkt 39, yttrar angående mötesplatser för dylika öfningar, hvilket generalstabschefens yttrande finnes återgifvet under *armén*.
(Forts.) förevarande punkt af utskottets utlåtande. Och i allt fall förefaller det mig i högsta grad oegentligt att utbyta Salbohed som mötesplats mot en, enligt mitt förmenande, i alla afseenden sämre. Och tänker man på kostnaden för att fullständigt etablera endera af ifrågavarande platser för nu åsyftade ändamål, så torde det nog, såsom antydt, ställa sig betydligt billigare beträffande Salbohed, der det redan finnes ett betydligt antal nästan nybyggda byggnader, såsom förrådshus, sjukhus och kaserner, hvilka sistnämnda nog med blott ringa kostnad kunna apteras för vinterförläggning.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till den vid förevarande punkt af herr Lundeberg m. fl. afgifna, utskottets utlåtande vidfogade reservation; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som i fråga om punkt 40 i särskilda utskottets förevarande utlåtande n:o 13 bifaller den vid denna punkt af herr Lundeberg m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit hvad utskottet i punkten hemställt.

Voteringen visade 94 ja, mot 47 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Punkterna 41—48.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Å föredragningslistan fans här efter uppfördt särskilda utskottets n:o 1 utlåtande, n:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande auslagen till sjöförsvaret.

Punkterna 1—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning vidare af *punkten 6*, afseende anslag till flottans öfningar, yttrade

Herr Smith: Herr talman, mina herrar! Det torde vara eu hvar bekant, att de öfningar, som bedrifvas vid flottan under de senare decennierna, ha gått i en praktisk och fosterländsk rigtning, så att sjövapnet utvecklats till något helt annat, än hvad den fordom varit, att man rigtat blicken mera ifrån oceanfart till kustfart, mera sökt öfva flottan till skydd af de egna skären än att med eskadrar besöka främmande länder, vidt aflägsna. Jag tror äfven, att arméns öfningar numera bedrifvas på en mera rationel grundval. Men, mina herrar, enligt min uppfattning är det allra viktigaste, att armén och flottan *samarbeta*. Så vidt jag vet, har detta under de senare åren icke egt rum i nämnvärd grad. Jag har därför föreställt mig, att dessa öfningar borde anordnas på det sätt, att en del af flottan såsom konvojflotta skulle beordras att eskortera en landstigningsarmé på 4, 5 eller 6,000 man, hvilken skulle anses representera en anfällande fiendtlig truppstyrka, att denna styrka skulle landstiga på svenska kusten vid ett ställe, för vederbörande alldeles obekant, och att den svenska flottan borde samverka med armén för att hindra landstigning, eller, om det skulle lyckas den fiendtliga flottan att landsätta trupperna, slå dem tillbaka med armén och flottan förenade. Jag tror, att detta blir det framtidens problem, som kommer att föreläggas armén och flottan till gemensam lösning.

Jag har icke velat begagna mig af interpellantens rätt för att i dessa hänseenden framställa en förfrågan till de närvarande försvarsministrarne, men jag har velat, att mitt förslag måtte intagas i protokollet till den kraft och verkan, det hafva, kan och till det afseende, Kongl. Maj:t kan fästa dervid.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 7—20.

Biföllos jemväl.

Punkten 21.

I kongl. propositionen till 1900 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:t föreslagit, att ordinarie anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart skulle höjas med bland annat 1,000 kronor till inspektören för rikets navigationsskolor och ett tredje ålderstillägg af 500 kronor till hvardera af föreståndarne vid de skolor, der maskinistafdelning funnes.

I sitt utlåtande n:o 6 yttrade statsutskottet i anledning af berörda framställning, att det föreslagna tredje ålderstillägget för föreståndarne vid de med maskinistafdelning försedda navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö, och Hernösand, enligt utskottets åsigt, icke vore erforderligt, enär nämnda föreståndare, enligt hvad utskottet inhemtat, vid sidan af föreståndarebefattningen utöfvade annan med aflöningsförmåner

Ang.
anslag till
undervisnings-
anstalter för
sjöfart.

Ang. förenad verksamhet, samt att utskottet icke heller kunnat finna den föreslagna ökningen med 1,000 kronor i arfvodet till inspektören, hvilket undervisningsanstalter för sjöfart. arfvode utginge med 1,500 kronor, vara af omständigheterna med nödvändighet påkallad; och afstyrkte statsutskottet i anledning deraf hvad Kongl. Maj:t i nämnda afseende föreslagit.

(Forts.)

I enlighet med denna statsutskottets hemställan fattade äfven Riksdagen sitt beslut.

Till innevarande års Riksdag hade någon framställning om förhöjdt anslag till undervisningsanstalter för sjöfart icke blifvit af Kongl. Maj:t gjord.

Deremot hade inom Andra Kammaren af herr *J. A. Kinnman* väckts en motion, n:o 99, deri motionären hemställt, att Riksdagen ville medgifva höjning af anslaget till navigationsskolorna på sätt förra året i nådig proposition under femte hufvudtiteln föreslagits.

Utskottet hemställde, att Riksdagen må — i anledning af herr *Kinnmans* ofvanberörda motion — i riksstaten för år 1902 höja anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart från 100,300 kronor, till 100,800 kronor eller med 500 kronor.

Vid punkten var fogad reservation af herrar *Persson* i Stallerhult och *Ericsson* i Ofvanmyra, hvilka ansett, att herr *Kinnmans* motion bort i dess helhet afstyrkas.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr *Persson* i Stallerhult: Herr talman! Mot denna utskottets hemställan har jag reserverat mig utan att närmare ange skälen för min reservation. Jag skall därför nu be att få yttra några ord.

Vid fjorårets riksdag förelåg en kongl. proposition af alldeles enahanda innebåll som den motion, hvilken nu föreligger till Riksdagens pröfning. Den innehöll, att hvar och en af föreståndarne för navigations-skolorna skulle erhålla ett ytterligare ålderstillägg af 500 kronor och att inspektören för navigationsskolorna i riket skulle få ett lönetillägg af 1,000 kronor. Statsutskottet afstyrkte denna Kongl. Maj:t proposition i dess helhet, och då frågan förekom i Första Kammaren, yttrades icke ett enda ord mot utskottets afstyrkande utlåtande. Här i kammaren uppstod en stunds debatt, dervid, bland andra, äfven motionären i år yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men det oaktadt bifölls utskottets förslag utan votering. Nu har utskottet på de skäl, motionären förebragt, tillstyrkt ett lönetillägg af 500 kronor för inspektören för dessa skolor. Jag för min del har icke kunnat vara med härom, då jag anser, att de skäl, motionären förebragt, icke äro sådana, att derpå kan grundas en dylik tillstyrkan. De skäl, motionären anført och som ligga till grund för tillstyrkandet, bestå deri, att vid fjorårets riksdag de uppgifter angående lönen belopp, som då lemnades, icke varit fullt exakta, i det de inkomster, ifrågakvarande inspektör åtnjuter från annat håll, skulle hafva tilltagits alltför höga. Men jag ber att få upplysa, att de siffror, som motionären i år uppgifvit angående inspektörens löneinkomster ifrån annan stat, äro desamma, som i fjor förelåg här i kammaren. Herr statsrådet och chefen

för sjöförvarsdepartementet uppgaf dem till 3,530 kronor, och kammararen var då i tillfälle att pröfva rigtigheten af detta belopp. Visserligen gjordes af någon ledamot i statsutskottet gällande ett något högre belopp, men då statsrådet uppgaf den summa, som motionären i år angifvit, så var man ju, som sagdt, redan i fjor i tillfälle att se, huruvida summan var rigtig eller icke, och då dess storlek i fjor gäldade som grund för afslag, bör förhållandet vara detsamma äfven nu.

Sedan har motionären anfört ett annat skäl för en löneförhöjning, nemligen att reglementet för navigationsskolorna ändrats sedan i fjor. — Ja, det är nog så, men denna reglementsförändring kan icke, så vidt jag kan finna, vålla inspektören någon som helst utgift. Visserligen får han kanske derigenom något mera arbete och måste företaga något mera resor än enligt det gamla reglementet, men på dessa resor gör han alls icke några förluster. I fjor t. ex. hade han, enligt hvad som uppgifvits, en inkomst på sina resor af 900 kronor, och man kan derför taga för gifvet, att han snarare kommer att förtjena penningar än göra förlust på denna förändring, som ålägger honom skyldigheten att företaga flere resor. Jag tror mig derför ha goda skäl att yrka afslag å motionärens förslag och för min uppfattning, att denne inspektör är fullt ut betald för det åliggande, han i denna egenskap har.

Jag ber i detta sammanhang få erinra derom, att, genom det beslut, vi i år fattat, denne tjänsteman sedan fått en lönetillökning. Om man upptager hans fasta lön ifrån annat håll till det nyss angifna beloppet af 3,530 kronor, har han genom dyrtidstillägget fått en tillökning derå af 353 kronor. Sedan har han ett inspektörsarfvode af 1,500 kronor, och 10 % derå gör 150 kronor. Således har han redan i år fått en löneförhöjning af 503 kronor, äfven om man afslår utskottets förslag, och hans inkomster uppgå till närmare 6,000 kronor. Det är väl dock en ganska rundlig inkomst, och någon gräns måste ju sättas för ersättningen för de tjänster, den ene eller den andre gör staten. Denna gräns tror jag är väl uppdragen i detta fall, då inspektören, förutom en inkomst från annat håll af 3,530 kronor, har ett arfvode af 1,500 kronor, hvartill nu också kommer dyrtidstillägget.

På dessa hufvudtitlar, som nu snart äro genomgångna, finnas för öfrigt upptagna några tjänstebefattningar, med hvilka det kan vara af ett visst intresse att jemföra den nu ifrågavarande. På fjerde hufvudtiteln ha vi sålunda uppfört anslag till 74 inskrifningsområdesbefälhafvare med aflönningar till belopp af 1,200 kronor för hvar, och man har ända beräknat deras arbete till 300 dagar per år. När dessa områdesbefälhafvare anses vara godtgjorda med 1,200 kronor för detta deras arbete, måtte väl denne inspektör, som vid sidan af denna sin befattning kan ha en ordinarie statstjänst, vara skäligen betald med 1,500 kronor, då han således har 300 kronor mera än hvar och en af dessa områdesbefälhafvare. På femte hufvudtiteln ha vi likaledes uppfört anslag till 6 inskrifningsområdesbefälhafvare med ett till 1,200 kronor beräknadt arfvode för hvar, och då dessa få nöja sig med denna ersättning, synes mig icke vara något skäl att för denne inspektör, som har 300 kronor mera i arfvode förutom dyrtidstillägg, öka lönen, i synnerhet när hans uppdrag är mycket mindre magtpåliggande.

Ang.
anslag till
undervisnings-
anstalter för
sjöfart.
(Forts.)

Ang.
anslag till
undervisnings-
anstalter för
sjöfart.
(Forts.)

För öfrigt är att märka, att om man vill jemföra denne inspektör med ganska många andra inspektörer på stat i vårt land, skall man finna, att han icke har så mycket att göra som dessa. Det finnes endast 10 navigationsskolor i vårt land med ett sammanlagdt lärjungeantal enligt sista redogörelsen af omkring 400. Således, för besväret att inspektera 10 skolor med sammanlagdt omkring 400 elever har han ett arvode af 1,500 kronor och dertill en ordinarie tjänst på stat; — det synes mig vara tillräckligt.

Jag vet, att mitt yrkande icke har något att betyda, men jag har i alla fall icke kunnat annat än reservera mig mot utskottets hemställan, och på de skäl, jag nu anfört, ber jag att få yrka afslag å motionärens framställning. Mitt yrkande skulle då bli: »att Riksdagen, med afslag å såväl den i ämnet väckta motionen som utskottets hemställan, må i riksstaten för år 1902 upptaga ordinarie anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart till oförändradt belopp eller 100,300 kronor». Herr talman! jag ber att få yrka bifall till det af mig nu framställda yrkande.

Häruti instämde herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Ericsson* i Ahlberga.

Herr Wallenberg: Herr talman! Det är ett mycket grannliga uppdrag, som är lagdt i händerna på inspektören för navigations-skolorna i riket. Och den nuvarande innehafvaren af befattningen har förstått att fullgöra detta uppdrag på ett sådant sätt, att man vid utarbetandet af det nya reglementet för navigationsskolorna tagit särskild hänsyn till denna omständighet. Det är därför, synes mig, orimligt att tala om, att man skulle göra en afprutning på en begärd löneförhöjning, af hvilken han gjort sig i hög grad förtjent. Det ökade arbete, som inspektören för navigationsskolorna i riket fått sig ålagdt, består deri, att i motsats till hvad förut var fallet, då examina vid navigationsskolorna försiggingo vid ungefär samma tid och förrättades af officerare och andra, som af marinförvaltningen dertill utsågos, dessa examina numera, enligt det nya reglementet för navigations-skolorna, äro på det sättet anordnade, att det är *inspektören för navigationsskolorna* i riket, som förrättar desamma. Detta gör, att hans tid blir utomordentligt strängt upptagen, så att han under hela våren och en del af sommaren måste skynda från den ena navigations-skolan till den andra.

Men särskildt med hänsyn till det sätt, hvarpå den nuvarande inspektören utfört detta sitt värf, är det, som det från handelsjöfartens synpunkt måste kännas tungt, om Riksdagen skulle afslå en så ringa ökning i hans löneförmåner, som här ifrågasatts.

Jag anhåller därför, herr talman, på den grund, att handelsjöfartens målsmän insett nyttan af det arbete, som af den nuvarande inspektören utförts, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Smith* instämde häruti.

Herr *Andersson* i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Äfven jag skall be att få instämma i utskottets hemställan.

Det är nog sant, att den aflöning, som den nuvarande inspektören åtnjuter, icke är så liten. Men han blir snart pensionsmessig och kommer således icke att framdeles uppbära lön. Hans inkomster blifva sålunda i väsentlig mån minskade. Han erhåller då i pension 2,240 kronor, hvadan alltså med den förhöjning, utskottet här föreslagit, hans inkomster komma att uppgå till 4,240 kronor. Och det kan icke sägas vara orimligt tilltaget för en person i den ställning, som inspektören innehar. Ty hans befattning är ju i alla fall synnerligen vigtig, då så stora fordringar ställas på handelsflottans män.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag känner icke, huruvida den nuvarande inspektören är pensionsmessig och kommer att afgå nästa år. Men i hvilket fall som helst, så, om han afgår ifrån sin tjänst på stat och får 2,240 kronor i pension, är det väl ändå vackert för en pensionerad tjänsteman att, pensionen inberäknad, erhålla en inkomst af omkring 4,000 kronor. Jag kan icke se annat, än att det är förträffligt, om en utsliten statstjenare kan sköta en statstjänst och få så bra betaldt.

Att herr Hans Andersson i Nöbbelöf nu uppträder och yrkar bifall till utskottets förslag, förundrar mig för öfrigt mycket, ty när man läser fjorårets protokoll, finner man, att han var en af de allra ifrigaste att motsätta sig ett yrkande, sådant som det af motionären nu framställda.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Jag ber att mot den siste talaren få anmärka, att det är stor skillnad mellan den framställning, som förra året gjordes, och det förslag, som af motionären i år framburits.

Herr Wallenberg: Herr talman! Jag vill icke lemna oemotsagdt det yttrande, som herr Carl Persson fälde, angående den nuvarande inspektörens förmåga. Den är fullödlig och hans intresse för sitt arbete utomordentligt stort.

Herr von Schéele: Herr talman! Då jag har äran att vara ordförande i styrelsen för en af rikets navigationsskolor, ligger det jemväl mig om hjertat, att inspektörsbefattningen vid dessa skolor måtte upprätthållas på bästa möjliga sätt och därför så väl som möjligt aflönas. Detta är så mycket mer af nöden, som någon särskild tillsyningsman på platsen för dem icke finnes. Visserligen heter det i § 4 af det för navigationsskolorna i riket gällande reglemente, att »den närmare tillsynen utöfvas af en direktion, som skall bestå af minst 4 och högst 8 ledamöter»; men då styrelsen icke har sig ålagdt att inom sig utse någon viss ledamot härför, tror jag denna tillsyn i de allra flesta fall hvila på inspektören allena. Det ligger för den skull en utomordentligt stor vigt uppå, att inspektören sköter sin uppgift på ett noggrant sätt. Dertill fordras icke blott och bart insigter, utan äfven en synnerlig månhet om sjelfva saken.

Ang.
anslag till
undervisnings-
anstalter för
sjöfart.
(Forts.)

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, ber jag att äfven från mitt håll få yrka bifall till hvad utskottet härutinnan föreslagit.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de derunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 207, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, angående föreslagen utredning rörande af kronan anslagna ecklesiastika hemman, lägenheter och boställsskogar.

Dervid anförde

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag tager mig friheten att hemställa till Andra Kammaren att biträda Första Kammarens i ämnet fattade beslut.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt biträda Första Kammarens i ärendet fattade beslut.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöröman beviljades:

herr <i>S. M. Olsson</i> i Sörnäs	under 6 dagar fr. o. m. den 31 dennes,
» <i>P. Norberg</i>	» 8 » » 1 nästk. juni,
» <i>C. H. Björck</i>	» 6 » » 1 »
och herr <i>C. F. Th. Nordström</i> i Stockholm	» 2 » » 2 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,39 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.